

İZNİK MÜZESİNDEKİ KANDİL VE ŞAMDAN MOTİFLİ MEZAR TAŞLARI

H.Kâmil BİÇİCİ*

ÖZET

İznik ilçesinin güzel tarihi binalarından biri olan müze, Nilüfer Hatun İmaretı denilen bir yapıdır. İmaret, Osmanlı hükümdarı Orhan Gazi'nin karısı Nülüfer Hatun tarafından 1388 yılında yapılmıştır. Yapı, kubbe ve tonozların örttüğü sütun ve payelerin taşıyıcı oldukları bir revakla başlamaktadır. Üzerinde kitabe bulunan bir kapı ile ana bölüme girilmektedir. Ana bölüm, merkezi bir kubbe ile örtülüdür. Ana bölümden üzerleri birer kubbeye örtülü yan mekânlara geçilmektedir. Müze koleksiyonunu yeni keşfedilen bazı Selçuklu, Osmanlı çinileri ve mezar taşları ile Roma kalıntıları ve cam eserler oluşturmaktadır.

İznik Müzesindeki mezar taşlarından 11 tanesinde kandil, 5 tanesinde şamdan motifi bulunmaktadır. Örneklerin 9 tanesinde kitabe yer almaktadır. Taşlardan biri sağlam durumda iken, diğerleri eksik, kırık ve aşınmış durumdadır. Malzeme olarak bütün mezar taşlarında mermer kullanılmıştır. Kandil motiflerinin çoğu çift zincirli ve çift kulplu verilmiştir. Kitabeli olan mezar taşlarının hepsinin ön üst yüzüne bitkisel unsurlar, rumi, palmet motifleri yerleştirilmiştir. Mezar taşlarının boyu 125 cm. ile 46 cm., eni 54 cm. ile 26 cm., kalınlığı 15 cm. ile 6 cm. arasında değişmektedir. Şahidelerin hepsi oyma tekniğiyle yapılmıştır. Süsleme tekniği olarak oyma ve kazıma tekniği de 13 mezar taşında uygulanmıştır. Kitabelerin ve bezemelerin çoğu kabartma görünümünde ele alınmıştır. İncelediğimiz mezar taşları örnekleri bitkisel, geometrik, nesnel ve yazı bezemelidir. 13 mezar taşı bitkisel bezemeli, 9 tanesi yazı bezemeli, 7 tanesi geometrik bezemeli, 14 tanesi ise nesnel bezemelidir. Bitkisel bezemeler; kır çiçeği, kıvrık dal, palmet, palmiye, rozet, rumi, yaprak şekillerinde olup, taşlar üzerinde az sayıda ele alınmışlardır. Geometrik bezemeler arasında madalyon, testere dişi, yıldız motifi sayılabilir. Nesnel bezemeler karşımıza en çok kandil, şamdan şeklinde çıkmaktadır.

Osmanlı döneminin insanların kullandıkları aydınlatma araçlarının biçimleri, cinsleri, özellikleri ve süslemeleri mezar taşları üzerinde görülebilmektedir. Türk insanının geçmişinin izlerini günümüze yansıtması ve bilgilendirmesi açısından İznik Müzesi'nde bulunan kandil ve şamdan motifli mezar taşları önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bezeme, kandil, mezar taşı, müze, şamdan

* Dr. Gazi Üniv.Ed.Fak.San.Tar.Böl., El-mek: hurkamil@gazi.edu.tr

PATTERNED LAMP AND CANDLESTICK GRAVESTONES IN İZNIK MUSEUM

ABSTRACT

The Iznik Museum is across from the mosque. One of Iznik's nicest historical buildings, the museum is housed in the Kitchen of Lady Nilüfer. The imaret (kitchen) was set up in 1388 by the wife of Ottoman ruler Orhan Gazi, as a hospice for wandering dervishes. Visitors enter through a spacious five-domed portico, which leads to a central domed area flanked by two more domed rooms. The museum's collection consists mainly of Roman antiquities and glass, supplemented with some recently-discovered Seljuk, Ottoman tiles and grave stones.

Iznik Museum gravestones 11 of oil lamps, 5 of candlestick motif. In inscriptions of gravestones have 9 sample. The others missed, cracked and worn except from one of stone. In all gravestones were used as the material marble. Most of the double chain and double handles oil lamp designs with stones. With all of the grave stones, rumi, on the sides of the top of the front palmette motifs are floral. Gravestones, length 125 cm. up to 46 cm., beam 54 cm. thickness of 15 cm. with 25 cm., with a 6 cm. All gravestones they all made with engraving. The technique of scraping and carving decoration technique was implemented in 13 grave stone. On inscriptions and decorates are covered in most of the relief. Examples of floral, geometric, analyze the gravestones and post objectively decorated. Thirteen tombstone decorated with concentric circles, nine of them in the article, seven floral in geometric decorated, fourteen of them objectively decorated. Floral embellishments; Wildflower, a curved branch, palmette, palm leaves, rosettes, rumi, the stones are discussed on a few. Geometric embellishments can be perceived a medallion, sawtooth, star. We as most lamps, candlestick objectively embellishments.

Lighting instruments used by the people of the Ottoman period, shapes, types, properties and decorations can be seen on gravestones. Iznik in terms of the traces of the history of the Turkish people to reflect and inform the gravestones in the Museum of lamps and candelabra motifs is important.

Key Words: Decoration, lamb, gravestone, museum, candlestick.

Giriş

Osmanlı mezar taşlarının kendi kültürümüz içerisinde ayrı bir yeri ve konumu vardır. Bunlar arasında kandil ve şamdan motif kompozisyonlu mezar taşları atalarımızdan bize bırakılmış, bizden de geleceğe bırakılacak bir emanet, bir yadigardır. Bu tür değişik bezemeli eserler, sanatımız açısından oldukça kıymet arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi: Iznik ilçesinde bulunan, kandil ve şamdan motifli örnekler esas konumuz olmak üzere, bitkisel, geometrik bezemelerle süslü, değişik kompozisyonlu mezar taşlarının tespit edilerek, bunların hangi estetik değer yargılarıyla yapıldığının ortaya çıkarılması düşünülmüştür. Bununla birlikte, kendi geçmişimizden kalan motifli mezar taşlarının tanıtılması, gelecek nesillere ananevi kültürümüzü koruma bilincinin aktarılacak taşınması hedeflenmiştir.

Turkish Studies

Kandil ve şamdan motifli Osmanlı mezar taşlarının üzerinde herhangi bir tarih ibaresi geçmese de, tarihi, kimin tarafından yapıldığı, varsa yazısı, biçimi, bugünkü durumu, türü, ölçüleri, malzemesi, yapım ve süsleme tekniği, konusu, tanım ve kompozisyonunun ortaya konularak, Türk el sanatları içerisinde yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Müzedeki günümüze oldukça iyi gelebilen örneklerin dışında, yazıları aşınmış, kırılmış, bir kısmı eksilmiş örnekler de bulunmaktadır. İzni Müzesinde bulunan mezar taşı örnekleri içerisinde 14 kandil ve şamdan motifli mezar taşı konu olarak seçilmiştir. Seçilen örneklerin az olmasına karşın İzni ilçesinin kendi kültüründen bir parça olması sebebiyle bir araştırma yapılması uygun görülmüştür. Bu konu üzerinde durulmasının sebebi, bugün var olan Osmanlı mezar taşı örneklerinin özelliklerini belirleyerek, Türk sanatı içerisinde fazla incelenmeyen İzni Müzesi bezemeli mezar taşlarını hak ettiği yere koymaktır. Ülkemizde mezar taşları konusunda yapılan çalışmalara göre, kandil ve şamdan motifli mezar taşlarının Doğu Anadolu (Karamağaralı 1992:79), Ege, Marmara (Çerkez 2000:338-365; Kalfazade ve Ertuğrul 1989:23-34) ve İç Anadolu Bölgesi (Göktürk 2008:129) dışında yeterince örneklere sahip olmadığı görülmektedir. Osmanlı dönemi insanların ölümleri için mezar taşı siparişi verirken ekonomik vaziyeti, beğenileri, manevi durumu ve taşçı ustasının mahareti de, şüphesiz istenilen özellikte, kompozisyonda, birbirinden değişik, güzel ve ilginç örneklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yurdumuzda konuyla ilgili inceleme ve çalışmalar yapıldıkça bu tür örneklerin artacağı muhakkaktır. İzni Müzesinin kandil ve şamdan motifli mezar taşlarının, bununla ilgili çalışanlar için yardımcı bir rehber olacağına inanıyoruz.

Zengin kompozisyonlara sahip, müzedeki kandil ve şamdan motifli şahideler, Türk sanatında Erken Osmanlı'nın son dönemleri ile Klasik Osmanlı Döneminin başlangıç yılları arasında yaşamış insanların duygu, düşünce ve estetik zevkini akla getiren ve gösteren önemli tarihi unsurlardır.

Bu konunun önemli olması sebebiyle, çalışmayı oluştururken izlenen yöntem kısaca şu şekilde olmuştur: İzni ilçesinde bulunan mezar taşları ile ilgili yeterli yayın bulunmamaktadır. Mezar taşlarında karşılaşılan süslemeler ile aynı ve farklı bölgelerdeki benzer örnekler incelenmiştir. İlk olarak 2003-2005 yılları arasında araştırma yapmak amacıyla İzni'ye gidilerek kısa süreli çalışmalar yapılmıştır. Kuzeybatı Anadolu Bölgesi (Manisa, İzmir ve bazı ilçeler) ve Marmara (İstanbul, Bursa, Edirne) Bölgesinin bazı yerleşim birimlerinde mezar taşları ile ilgili incelemelerde bulunulmuştur. Böylece farklı bölgelerdeki kandil ve şamdan motifli örneklerin özellikleri görülerek, İzni Müzesi örnekleri ile karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Taşlar üzerinde yer alan süsleme motiflerinin gruplandırılarak belirtilmesine özen gösterilmiştir. Bezemelerin hepsi düzgün, görünür nitelikte olmadığı gibi, bazı taşların kırık, eksik ve aşınmış durumda olmasından dolayı, bir kısım motifler görülemez veya düzgün seçilememiştir. Taşlar üzerinde seçilemeyen, stilize edilmiş bitkisel öğeler tanımlamayı güçleştirdiği için, yayınlarda geçen benzer örneklere uygun düşen örnekler, kır çiçekleri adı altında toplanarak, bitkisel unsurlar şeklinde adlandırılmış, diğer tanımlanamayan unsurlar ile ilgili adlandırmalar boş bırakılmıştır.

Mezar taşları ile birlikte, farklı türde yapılmış sanat eserlerini de barındıran İzni Müzesi, yurdumuzun önemli müzeleri arasında yer almaktadır. Müze Bizans İmparatorluğu'na, Anadolu Selçuklularına ve kısa süreli Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapan tarihi İzni ilçesinin (Harita 1) merkezinde yer almaktadır. İzni Müzesi'nin bulunduğu bina (Fot.1-3) Osmanlı'nın kuruluş dönemlerine ait Nilüfer Hatun İmaretidir. Yoksullar için yemek dağıtılan İmaret, 1388 yılında Sultan I. Murad tarafından annesi Nilüfer Hatun adına yaptırılmıştır. Zengin ve renkli bir taş ve tuğla işçiliğine sahiptir. Tarihsel bir yapı olan İmaret XIV. yüzyıl Osmanlı mimarisinin en güzel örneklerinden birisidir. Osmanlı mimarisinde ters T planı ilk kez bu yapıda görülür. Yapı,

Turkish Studies

kubbe ve tonozların örttüğü sütun ve payelerin taşıyıcı oldukları bir revakla başlar. Üzerinde kitabe bulunan bir kapı ile ana bölüme girilir. Ana bölüm, merkezinde bir aydınlatma feneri bulunan bir kubbe ile örtülüdür. Ana bölümden üzerleri birer kubbeyle örtülü yan mekânlara geçilir. İmaret, Bizans'a özgü çok zengin renkli taş ve tuğla işçiliği ile dikkat çeker. XIX. yüzyılın sonlarına kadar imaret işlerini sürdüren yapı, Kurtuluş Savaşı'nda Yunan işgali esnasında büyük ölçüde tahrip olmuştur. Yapı 1935 yılında Yakup Çelebi Zaviyesinde müze deposu olarak kullanılmaya başlanmış, sonradan Nilüfer Hatun İmaretinin onarılmasıyla, buraya taşınmış, 1960 yılında ziyarete açılmıştır (Önder 1992:74). Müzede sergilenen eserleri, İznik ve çevresinden elde edilen ve bilimsel kazılarda çıkarılan eserler oluşturmaktadır. Müze bahçesinde bulunan eserler arasında Roma, Bizans, Osmanlı Dönemi eserleri yer almaktadır (Önder 1992:74-75).

Mezar taşlarını anlatmaya geçmeden önce kandil ve şamdanın birer kullanım aracı olarak özelliklerinden ve kısa geçmişinden bahsetmek gerekir. Kandil, bir yakıtla fitil içeren ve aydınlatmada kullanılan, toprak, teneke, ya da cam kaptır. Eski devirlerden beri faydalanılan bir aydınlatma aracıdır. İlk kandillerin muhtemelen dini mekanların içini aydınlatmak, ya da ayinlerde kullanılmak amacıyla işlev görmüş olduğu düşünülmektedir. Kandillerin biçimi ve malzemesi, kullanılma amacı zaman içinde değişmiştir. Keramikten yapılan kandiller insanlar tarafından ucuz olması sebebiyle rağbet gören bir kandil türü olmuştur. Erken Bizans devrinde kiliseler ve dini yapılar çok ağızlı kandillerle aydınlatılmıştı. Bu sebeple cam malzemeyle imal edilmiş çeşitli tipte çok ağızlı kandiller yapılmıştır (Atasoy 1972:1-3). Kandil motifinin dekoratif bir unsur olarak kullanımı, Bizans litürjisinde ve İslam doktrininde ilahi ışık kavramına verilen önemden kaynaklanmaktadır (Kalfazade ve Ertuğrul 1989:32). Günlük yaşamda kullanılan pişmiş toprak ya da madenden kandillerin yanı sıra İslam sanatında özellikle tunç ve pirinçten yapılmış, ajur süslemeli örnekler de bulunmaktadır. Bunların bir bölümü yüksek ayaklıdır. Osmanlı döneminde keramik, tunç, pirinç, cam, gümüş ya da tombaktan (altın yaldızlı bakırdan) kandiller yapılmıştı (Aslanapa 1965; Arseven 1943:412; Lane 1957; Kolsuk 1976:73-91; Karamağaralı 1982:114; Koçu 1961:2643; Kühnel 1925; Grube Tarihsiz; Grube 1959; Ünal 1969:74-111; Otto-Dorn 1957; Mustafa 1959; Bingül 1955:460; Kalfazade ve Ertuğrul 1989:23-34; Atasoy 1972:1-3; Yetkin 1986; Öz 1947:8; Öz Tarihsiz). Bu kandiller kısa kaideli, şişkin gövdeli ve uzun boyunludur. Kandillerin üzeri çoğunlukla ince işçilikle yapılmış, bezemelerle işlenmiştir. Süslemelerde natüralist öğelerin kullanıldığı görülmektedir (Kalfazade ve Ertuğrul 1989:27). Bitkisel unsurların çoğunlukla kandillerde kullanılmasının yanında, geometrik, sembolik, yazı ve günlük yaşamda kullanılan öğelerin de motif olarak beğeniyle ele alındığı göze çarpmaktadır. İlk başlarda daha çok dini hüviyet taşıyan kandiller, artık zamanla aydınlatmaya yönelik yapılmıştır. Böylece İslam sanatında kullanılan kandillerin tip ve boyutlarının antik devir kandillerinden zamanla farklı özellikler taşıdığı anlaşılmaktadır (Kalfazade ve Ertuğrul 1989:25).

Diğer aydınlatma aracı olan şamdana gelince; geçmişten günümüze değin kullanılan, çeşitli boy ve ölçülerde ele alınan, bazen sade yapılan, bazen motiflerle süslenen nesnelere biridir. Işığı, nuru ifade eden, anlamı ışık olan şema kelimesinden meydana gelmektedir. Dini ve sivil mimari birimleri içerisinde bir aydınlatma aracı olarak, genellikle bakır, pirinç ya da bronz türü metallere yapılmış şamdanlar, genellikle üzerine bir mumluk konulmuş biçimde, ya da bir figür şeklinde yapılabilmektedir. Türk-İslam dünyasında evlerde, cami, türbe, ziyaretgâh ve tekkelerde kullanımı yaygın olan ve dövme, döküm teknikleriyle üretilen, çok çeşitli formlarda ele alınan bu şamdanların bazıları, Ankara Etnografya Müzesinde bulunan örnekler gibi (Dinçer 1975:25-28,30-31,33-35) çarpma, kazıma ve ajur gibi tekniklerle bezeliydi.

Mezar taşları üzerine işlenen kandillerin, çoğunlukla ölünün gömüldüğü mezarı kıyamete kadar aydınlatmakla ilgili sembolik bir rolü vardır (Çerkez 2000:341; Karamağaralı 1982:114; Karamağaralı1992:3,19). Bunun yanında kandiller, nur gibi ışık yayması, etrafını aydınlatması dolayısıyla Allah'ı da işaret etmektedir. Kuran-ı Kerim'in Nur Suresi 35. ayetinde: "Allah göklerin

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali tıpkı içinde lamba bulunan kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir, o fanusta sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da batıya da nispet edilmeyen mübarek bir ağaçtan yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı neredeyse kendisine ateş değmese dahi ışık verir" denilmektedir (Kalfazade ve Ertuğrul 1989:26). Böylece kandilin ve kandil gibi ışık verip, aydınlatan şamdanın da özelliklerinin hem kutsal kitapta geçmesi, hem de Nur isminin Allah'ın kutsal isimlerinden biri olması sebebiyle İslam sanatında ne kadar önemli sembolik bir motif olduğu ortaya çıkar. Mezar taşları bezemelerinde karşımıza çıkan kandiller ve şamdanlar ölü ile yüce yaratıcı arasında sembolik bir bağ kurarak, mevtanın Allah'ın yolundan gidip, onun nuruyla aydınlandığı ve ona yaklaşmaya çalıştığı ifade edilmektedir (Çerkez 2000:341; Kalfazade ve Ertuğrul 1989:28; Karamağaralı 1922:3,19). İzmit Müzesinin kandil ve şamdan motifli mezar taşları da yukarıda bahsedilen sembolik ve dinsel nedenlerden ötürü, Allah ile kul arasındaki bağlantıyı ifade etmeye çalışan önemli Türk-İslam el sanatı örnekleri arasındadır.

İzmit Müzesi Kandil ve Şamdan Motifli Mezar Taşı Örnekleri :

Mezar Taşı No : İM-1

Fotoğraf No : 4-6, **Çizim No:** 1, **Tarih :** XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 601,**Kime Ait Olduğu :** Ahmet bin Hamza

Kitabesi :- İntikalet el-magfur.....Ahmed b.Hamza, -Min dâri'l-fena ila dari'l beka fi cumade'l-Ahir, -Sene hemsin semanime. Diğer parça: -el-ömr ve sini, -Ha

Ölçüler : Boy: 125, En:54, Kal.:8 cm.(İki parça halinde üst kısmı 51x54x8, alt kısmı 74x54x8cm.)

Konu : Bitkisel (kır çiçeği), nesneli (kandil, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Eksik ve kırık olan taşın alt yüzeyinde Hristiyanlığa ait olabileceğini düşündüğümüz, ne olduğu anlaşılamayan geometrik ve yazı unsurlu bezemeler vardır. Taşın belli bir yüzeyden itibaren kullanılmış veya elden geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. Şahidenin kırık olan üst parçasında, oldukça aşınmış durumda olan bitkisel bezemeler, bir kısmı görülen kandil ve zincir motifi, onun altında yatay silmelerle sınırlandırılmış olan kitabesi bulunmaktadır.

Mezar Taşı No : İM-2

Fotoğraf No : 7-8 **Çizim No:** 2, **Tarih :**XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 2849,**Kime Ait Olduğu :** Bilinmiyor.

Kitabesi :-İntikâle dâr'ul- Firar ve, -.....

Ölçüler : Boy: 46, En:42, Kal.:6 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, rozet çiçeği, rumi), geometrik (Mühr-ü Süleyman, testere dişi), nesneli (kandil, püskül, şamdan) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon: Şahide kırık ve eksiktir. Mezar taşının kitabeli kısmının üst tarafında kır çiçeği, palmet, rumi gibi bitkisel motifler, onun altında kalan kısmında taşın yazıları yer almaktadır. Taşın arka yüzünde, üstten alta doğru, dilimli bir kemer veya niş içerisinde iki ince çizgiyle belirtilmiş zincirle asılı duran, fitilli bir kandil yer almaktadır. Kandilin ağız geniş, gövdesi şişkince ve dairesel formludur. İnce boyunlu, dip kısmı üçgen şeklinde kaidelidir. Gövde kısmı daha yoğun olmak üzere, ağız ve kaide kısmında geometrik bezemeler dikkat çekmektedir. Kandilin boyun kısmında testere dişi motifi işlenmiştir. Özellikle gövde kısmının ortasında Mühr-ü Süleyman ve onun içinde de rozet çiçeği motifi göze çarpmaktadır. Ayrıca dip kısmında püskül olabileceği düşünülen bir nesne aşağıya doğru sallanmaktadır. Kandilin her iki yanında, ucu yanan

birer şamdan tasvir edilmiştir. Şamdanlar uzun tip sınıfında olup, dikey bir şekilde inmektedir. Şamdanların gövdelerinde ve üst kısımlarında ters, düz V ve çizgi şeklinde bezemeler görülmektedir.

Mezar Taşı No : İM-3

Fotoğraf No : 9-10, **Çizim No:** 3, **Tarih :**XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 596,**Kime Ait Olduğu :** Bilinmiyor.

Kitabesi :- İntekalet el-Magfure ve'l-Merhume, -.....

Ölçüler : Boy: 56, En:31, Kal.:8 cm.

Konu: Bitkisel (kır çiçeği, palmet,rumi), nesneli (kandil, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon: Kırık ve eksik olan mezar taşının kitabeli yüzün üst kısmına, oldukça aşınmış durumda gözükken bir kır çiçeği, palmet ve rumi gibi bitkisel motifler işlenmiştir. Bunun alt kısmında yatay bir silme ile sınırlandırılmış bölümlerin içerisinde kitabesi yer almaktadır. Taşın arka yüzünde çok ince bir kazımayla verilmiş, oldukça sade bir kandil motifi betimlenmiştir. Kandil üstten iki zincirle bağlıdır. Taşın ağız kısmı kavisli ve geniştir. Boyun kısmı ince, gövde kısmı taştan görülebilen kısmıyla daireseldir. Kandilin ağız kısmından fitili çıkmaktadır.

Mezar Taşı No : İM-4

Fotoğraf No : 11-12, **Çizim No:** 4 , **Tarih :**XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 597,**Kime Ait Olduğu :** Bilinmiyor.

Kitabesi :- İlahi ente talemû ma muradî, -Ve talemü zannere fi fuadî bi, -İlahi leyse li amelün cemilun

Ölçüler : Boy: 73, En:31, Kal.:9 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, rozet çiçeği, rumi), geometrik bezeme (madalyon),nesneli (kandil, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Kırık ve eksik olan mezar taşının kitabeli ön yüzü yatay silmelerle üç kısma ayrılmıştır. En üstte palmet, rumi ve bitkisel unsurlu bir bezeme, onunda altında kitabesi yer almaktadır. Taşın arkasında ise, üstten iki zincirle asılı duran bir kandil karşımıza çıkmaktadır. Kandilin ağzı geniş ve kavislidir. Ağzın ortasında fitili bulunmaktadır. Kandilin boynu ince, gövdesi daireseldir. Motifin kaide kısmının altının ne olduğu görülmemekle birlikte, üçgen biçiminde olması muhtemeldir. Gövde de, iç içe geçmiş rozet çiçeği şeklinde bezeme göze çarpmakta ve kandilin iki yanında birer madalyon içerisinde stilize edilmiş başka rozet çiçekleri de yer almaktadır.

Mezar Taşı No : İM-5

Fotoğraf No :13-14, **Tarih :**XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi :- Teehmet li'l-meyyit tagaddu hire kâfil, -La eteayyeşu.....li'f-rûh

Ölçüler : Boy: 51, En: 54, Kal.: 8 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, rozet çiçeği, yaprak), nesneli (kandil) seçilmiştir.

Turkish Studies

Tanım ve Kompozisyon : Kırık ve aşınmış vaziyettedir. Kitabeli ön yüzün alt ikinci parçasında yazı şeritleri iki sıra halinde devam etmektedir. Üst kısmında bir kır çiçeği ve yapraklar işlenmiştir. Taşın arka kısmında üstten iki zincirle asılı duran bir kandil motifi işlenmiştir. Kandilin ağzı geniş ve kavisli olup, ortasından fitili çıkmaktadır. Kandil ince boyunlu, dairesel, şişkince gövdelidir. Dip kısmı kaideli ve iç bükey kavislidir. Kandilin gövdesinde kitabesi, boynun her iki yanında birer şematik rozet çiçeği motifi göze çarpmaktadır.

Mezar Taşı No : İM-6

Fotoğraf No : 15-16, **Çizim No:** 4, **Tarih :** XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi :-İntikalet min dâri'l-fenâ, -İlâ dâri'l-bekâ

Ölçüler : Boy: 60, En:30, Kal.:6 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, rumi), geometrik (çarkıfelek), nesneli (şamdan) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Eksik ve kırık olan şahidenin kitabeli ön yüzünün üst kısmında seçilemeyen bir kır çiçeği, palmet ve rumiden oluşan bitkisel bezeme, alt kısımlarda ise, kitabesi yer almaktadır. Taşın arka yüzünde ince bir kazıma tekniğiyle verilmiş olan, üstten alta doğru uzanan, ucu sivri bir şamdan motifi göze çarpmaktadır. Şamdanın gövde kısmı ince ve uzundur. Kaide kısmının altı aşağıya doğru kavis yapmaktadır. Dip kısmı üçgen biçimlidir. Şamdanın üst iki yan tarafında birer çarkıfelek motifi işlenmiştir.

Mezar Taşı No : İM-7

Fotoğraf No :17-18, **Çizim No:** 5, **Tarih :** XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 523, Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi :-Hazâ ravzat el-merhûm ve'l-mağfûr, -Efdal ed-dima ve'l-sibyan, -El-Mutahhar...dâr.....

Ölçüler : Boy: 70, En:44, Kal.: 7.5 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, rozet çiçeği, rumi), geometrik (madalyon, Mühr-ü Süleyman, testere dişi), nesneli bezeme (kandil) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Taş eksik ve kırıktır. Şahidenin kitabeli ön yüzünün üst kısmında kır çiçeği, palmet ve rumiden oluşan bitkisel bezemeler, alttaki kısımlarda ise, kitabe yer almaktadır. Taşın arka yüzünde, üstten ip gibi verilmiş muhtemelen iki zincirle asılı duran, bir kandil motifi tasvir edilmiştir. Kandil geniş ağızlı olup, ağzından fitili çıkmaktadır. İnce bir boynu, dairesel gövdesi, üçgeneyakın formlu kaidesi bulunmaktadır. Kandilin ağız, gövde ve kaide kısmında testere dişi ve çeşitli geometrik şekillerden oluşan bir süsleme karşımıza çıkmaktadır. Süsleme özellikle gövde kısmında yoğundur. Gövdenin dairesel formunun dış kenarını zik zak çizerek giden içinde testere dişleri olan bir bordür kuşatmaktadır. Kandilinalt ve üst her iki yanında madalyon içinde stilize edilmiş ikişer tane rozet çiçeği motifleri ile taşın üst kısmında birMühr-ü Süleyman motifi işlenmiştir.

Mezar Taşı No : İM-8

Fotoğraf No : 19-20, **Çizim No:** 6, **Tarih :** XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Turkish Studies

Kitabesi :- Ön yüz: Tebareke zu'l- ulâ ve, -El-kibriya etekarradu bil-celal, -Ve bi'l-bekâ seviyye'l mevti, Arka yüzü : -ed-Dünya faniyyetun ve'l Ahiretu bâkiyyetun

Ölçüler : Boy: 76, En:34, Kal.: 9 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, rozet çiçeği, rumi, servi, yaprak), geometrik (madalyon), nesneli (kandil, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Eksik ve kırıktır. Taşın kitabeli ön yüzeyi yatay silmelerle 4 bölüme ayrılmıştır. Üst bölümde kır çiçeği, palmet, rumi ve yapraklardan oluşan karışık bitkisel bezeme, alttaki kısımlarda ise, kitabesi sıralanmıştır. Taşın arka yüzünde iki zincirle asılı duran bir kandil betimlenmiştir. Kandilinzinciri iki taraftan dikey duran bir telle, kandilin gövdesinde yer alan kavisli küçük kulpuyla birleşmektedir. Kandilin geniş ağzı, dairesel şişkince gövdesi ve üçgene yakın kaidesi bulunmaktadır. Kandil ağzının üst kısmında yaprağı andırır bir şekilde dilimli alevler verilmiş ve bitkisel bezemeler zincirin her iki yanından üstten alta doğru giden dallar, yapraklar işlenmiştir. Kandilin ağız ve boyun kısmında, gövde de palmet, rumi, yaprak gibi bitkisel bezemeler tasvir edilmiştir. Kaide kısmında stilize edilmiş bir serviye andırır bir şekil yerleştirilmiştir. Kandilin boyun kısmının her iki yanında birer madalyon içerisinde stilize edilmiş rozet çiçeği betimlenmiştir.

Mezar Taşı No : İM-9

Fotoğraf No : 21, **Tarih** : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Env.No: 592, Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısız.

Ölçüler : Boy: 61, En:37, Kal.: 10 cm

Konu : Nesneli (şamdan) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Küçük boyutlu ve kitabesi bulunmayan mezar taşı, alttan üste doğru dikdörtgen gövde formu olup, tepelik kısmı sivri kemer biçiminde yapılmıştır. Şahidenin ön yüzünde ucu sivri olan, yanan bir şamdan tasvir edilmiştir. Şamdan motifi dikey ve uzun görümlü betimlenmiştir. Şamdan kaideli olup, kaidenin iki yan kenarı kavislidir. Alt kısmı toprağa gömülü olduğundan biçimi belli değildir. Şamdanın yüzeyinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. İnce bir kazımayla çok sade ele alınmıştır. Taşın üst sivri kısmının az aşağısında ne olduğu anlaşılamayan, kavis yapan bir şekil dikkat çekmektedir.

Mezar Taşı No : İM-10

Fotoğraf No : 22, **Çizim No: 7, Tarih** : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısız.

Ölçüler : Boy: 54, En:26, Kal.:9 cm

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, palmet, yaprak), nesneli (kandil, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon: Kırık ve gövdesinin büyük kısmı eksik olan taşın kitabesi bulunmamaktadır. Sivri kemer biçiminde olan tepelikli, dikdörtgen gövde formu olan mezar taşının ön yüzünde çift zincirle asılı duran bir kandil göze çarpmaktadır. Kandilin ağzı geniş, boynu ince, gövdesi dairesel ve şişkincedir. Zincirler gövde üzerindeki küçük dairesel birer kulpa bağlıdır. Gerek kandilin iki yanında, gerek kandilin çevresinde ve yüzeyinde stilize edilmiş kır çiçekleri, yapraklar ve palmetlerden oluşan bitkisel motifler dizilmiştir.

Mezar Taşı No : İM-11

Fotoğraf No : 23, Çizim No: 8, Tarih : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısız.

Ölçüler : Boy: 60, En:34, Kal.:6 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, rozet çiçeği), geometrik (madalyon, Mühr-ü Süleyman, testere dişi, yıldız), nesneli (kandil, püskül) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Dikdörtgen gövde formlu, sivri kemer biçiminde tepeliği olan, mezar taşının yüzeyinde ince bir kazımayla verilmiş ve muhtemelen zincire asılmış bir kandil göze çarpmaktadır. Kandil geniş ağızlı, ince boyunlu, dairesel ve şişkince gövdelidir. Kaide kısmı armudi şekilde verilmiştir. Kaide kısmından aşağıya doğru püskülü sallanmaktadır. Kandilin boyun kısmında testere dişi ve kaide kısmında, gövde de Mühr-ü Süleyman ve yıldız motiflerini içeren geometrik bezemeler yer almaktadır. Kandil ağzının her iki yanında madalyon içerisinde birer stilize edilmiş rozet çiçeği göze çarpmaktadır.

Mezar Taşı No : İM-12

Fotoğraf No : 24, Çizim No: 9, Tarih : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısız.

Ölçüler : Boy: 57, En:27, Kal.:14 cm.

Konu : Bitkisel (rozet), geometrik (madalyon, Mühr-ü Süleyman, testere dişi), nesneli (kandil, püskül, şamdan, zincir) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Küçük boyutlu olan mezar taşında kitabe bulunmamaktadır. Alttan üste doğru giden mezar taşı, dikdörtgen gövdeli, üst kısmı sivri kemeri andırır şekildedir . Taşın ön yüzünde iki zincirle asılı duran, fitili yanan, geniş kavis yapan ağız, ince boyunlu, dairesel şişkin gövdeli yanan bir kandil betimlenmiştir. Kandilin kavis yapan ve yarı dairesel bir kulpundan sarkan püsküller göze çarpmaktadır. Kandilin boyun ve kaide kısmında birer yatay sıra giden testere dişli geometrik bezeme aynı şekilde gövde üzerinde de yer almaktadır. Bunun yanında, gövdenin dış kenarını ince bir bordür kuşatırken gövdenin ortasında daha kalın ve geniş biçimde testere dişi motifi verilmiştir. Gövde kısmının ortasında Mühr-ü Süleyman motifi göze çarpmaktadır. İki zincir ağız kenarlarından dikey bir telle gövdenin üzerindeki küçük birer kulpla birleştirilmiştir. Kandilin her iki yanında birer şamdan yanar şekilde işlenmiştir. Şamdanların kaide kısmında yatay şekilde testere dişi bezeme tasvir edilmiştir. Şamdan kaidelerinin alt iki yan kısımlarında birer madalyon içerisinde verilmiş, stilize edilmiş birer rozet çiçeği dikkati çekmektedir.

Mezar Taşı No : İM-13

Fotoğraf No : 25, Tarih : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısız.

Ölçüler : Boy: 50, En:35, Kal.:9 cm.

Konu : Bitkisel (rozet), nesneli (şamdan) seçilmiştir.

Turkish Studies

Tanım ve Kompozisyon : Kitabesi bulunmamaktadır. Küçük boyutlu, alttan üste doğru dikdörtgen gövde formlu, üstü sivri kemer biçimli olan şahidenin yüzeyinde uzun ve dikey vaziyette duran, ince bir kazımayla verilen şamdan motifi ele alınmıştır. Şamdanın üst kısmında yanan fitili bulunmaktadır. Şamdanın gövdesinde yatay ve V şeklinde çizgilerden oluşmuş bezemenin yanında, şamdanın üstiki yan tarafında birer rozet çiçeği tasvir edilmiştir. Şamdanın kaidesi alt kısma doğru kavis yaparak inmektedir. Kaide kısmının bulunduğu kısım toprağa gömülü olduğundan kaidesinin biçimi, varsa süslemesi görülememektedir.

Mezar Taşı No : İM-14

Fotoğraf No : 26, Çizim No: 10, Tarih : XV-XVI.yy. olduğu düşünülebilir.

Kime Ait Olduğu : Bilinmiyor.

Kitabesi : Yazısı okunamamıştır.

Ölçüler : Boy: 112, En:47, Kal.:15 cm.

Konu : Bitkisel (kır çiçeği, kıvrık dal, palmet, yaprak), nesneli (kandil) seçilmiştir.

Tanım ve Kompozisyon : Alttan üste doğru dikdörtgen gövde formlu olan taşın üst kısmı sivri kemer biçimindedir. Taşın ön yüzünde kitabesi, arka yüzünde kandil motifli bezemesi yer almaktadır. Taşın sol üst kısmında küçük, dairesel biçimli bir deliğin olduğu göze çarpmaktadır. Bu deliğin az altında kavisli, geniş ağızlı, ince boyunlu, dairesel şişkince gövdeli, kaideli bir kandil tasviri işlenmiştir. Kandilin ağız, boyun, gövde ve kaide kısmında ince bir kazımayla oluşturulmuş, stilize edilerek verilmiş, kır çiçeği, kıvrık dal, palmet ve yapraklardan oluşan bitkisel formlu bezeme dikkat çekmektedir.

Değerlendirme ve Karşılaştırma : Müzedeki mezar taşlarından 11 tanesinde kandil, 5 tanesinde şamdan motifi bulunmaktadır. Şamdan motiflerinin iki tanesi kandil motiflerinin her iki yanında birer tane olarak verilmiştir. Mezar taşlarından 9 tanesinde kitabe yer almaktadır. Kitabeli olanlarının taşların çoğunun kime ait olduğu belli olmamasının yanında, tarih ibaresi de bulunmamaktadır. Mezar taşların gerek süslemesi, gerek malzemesi, gerek müzelerde ve özel koleksiyonlarda bulunan benzer XV-XVI. yüzyıl çini kandil örnekleri (Kolsuk 1976:73-91), gerekse yazı biçiminin kullanımından dolayı incelenen kitablesiz ve tarihsiz mezar taşlarının yapılış tarihlerinin, XV.yüzyılın ilk yarısı ile XVI.yüzyılın ilk yarısını kapsayan bir zaman dilimi arasında yansıttığı düşünülebilir. Taşların biri dışında (İM-9) diğerleri eksik, kırık ve aşınmış durumdadır. Bu yüzden taşlar sağlıklı okunamamıştır. Sağlıklı okunamadığı için de mevtaların üçünün (İM-1,3,7) dışında diğerlerinin cinsiyetleri tespit edilememiştir. Tespit edilemeyen mezar taşlarının çoğunun erkek cinsine ait olabileceği kuvvetli ihtimal dahilindedir. Ayrıca 1 No.lu mezar taşı (alt kısım) ile 5 No.lu mezar taşının (üst kısım) birbirlerinin eksik parçası ihtimali olabileceği de düşünülebilir. İki mezar taşı parçasında süsleme farklılığı, devşirme malzeme kullanımı ve taşların birbirinin üzerine tam oturtulamaması gibi sebeplerden dolayı, bir kesinlik olmadığı için iki mezar taşı parçası, farklı şahidelermiş gibi ele alınmak durumunda kalmıştır. Ama bunun yanında 1 ve 5 No.lu parça halindeki mezar taşları yapılan çizim üzerinde birleştirilmeye çalışılmıştır (Çiz.1). Malzeme olarak bütün mezar taşlarında mermer kullanılmıştır. Kandil motifli taşların çoğu çift zincirli ve çift kulplu işlenmiştir. Şamdan motifli mezar taşlarında, kandil motifli örneklerde tasvir edildiği gibi fitilin ucu yanar biçimde ele alınmıştır. Kitabeli olan mezar taşlarının hepsinin ön üst yüzüne bitkisel unsurlar, rumi, palmet motifleri yerleştirilmiştir. Mezar taşların boyu 125 cm. ile 46 cm., eni 54 cm. ile 26 cm., kalınlığı 15 cm. ile 6 cm. arasında değişmektedir. Şahidelerin hepsi oyma tekniğiyle yapılmış, süsleme tekniği olarak oymanın yanında kazıma tekniği de 13 mezar taşında uygulanmıştır. Kitabeler ve bezemelerin çoğu kabartma görünümünde verilmiştir.

İncelediğimiz mezar taşı örnekleri bitkisel, geometrik, nesneli ve yazı bezemelidir. Bezeme çeşitlerinin hepsinin bir arada kullanıldığı karışık örnekler olduğu gibi tek konulu örnekler de vardır. Onüç mezar taşı bitkisel bezemeli, dokuz tanesi yazı bezemeli, yedi tanesi geometrik (çerçeveler hariç) bezemeli, ondört tanesi nesneli bezemelidir. İznik Müzesinde bulunan mezar taşlarında nesneli bezemeleri oluşturan kandil ve şamdan motifleriyle birlikte tasvir edilmiş bitkisel bezemelerden kır çiçeği onbir ve kıvrık dal bir örnekte (İM-14) göze çarpmaktadır. Palmet (Gündoğdu 1993 :197-202) on örnekte ele alınmıştır (İM-2,3,4,6,7,8,10,12,13,14). Palmet şahidelerin tepeliğinde rumilerle veya bitkisel unsurlarla birlikte tasvir edilmiştir. Ahlat'ta (Karamağaralı 1992 :49-50,57), Denizli'de (Pektaş2005 :352), Diyarbakır'da (Top 2005 :412-414),Eyüp'te(Barıšta 2000 :266,268,273,275 ; Çoruhlu 1997 :43-59 ; Çoruhlu 1998 :102-117), Tire'de (Biçici 2009a :131 ; Biçici 2009b :489-490,495-496 ; Ülker 1986 :16,res.12),İzmir Ali Ağa Camisi Haziresinde (Ülker 1989 :22-23,res.5), Gördes'te (Biçici 2004 :777), Göynük'te (Barışta 2002a :126 ; Barışta 2002b :119), İzmirHacı Mahmud Camisi Haziresinde (Ülker 1988 :16,res.4), Konya'da (Kara ve Tanışık 2005 :110), Siirt'te (Tüfekçioğlu 2005 :430) palmet motifli tasvirler karşımıza çıkmaktadır. Madalyonlar içerisinde ele alınan rozet çiçeği altı örnekte yer almakta (İM-2,4,5,7,8,11) ve taşın üst kısmında stilize edilmiş bir biçimde verildiği görülmektedir. Eyüp'te (Barışta 2000 :259 ; Çoruhlu 1997 :45), Gördes'te (Biçici 2004 :778), İzmir'de (Biçici 2009a :132 ; Ülker 1985 :12-13). Ayrıca Kocaeli Ereğli'de (Galitekin 2001), Konya'da (Kara ve Tanışık 2005 :175), Manisa'da (Biçici 2008a :55-70), Safranbolu Yörük Köyünde (Biçici 2008b :298-324), Tire'de (Biçici 2009b :489-491,493,495-496) rozet çiçekli örnekler bulunmaktadır. Rumi, altı örnekte yer almaktadır (İM-2,3,4,6,7,8). Rumi motifleri mezar taşının üçgen alınlığında palmetle birlikte işlenerek, taşın yüzeyinde bir kompozisyon oluşturulmuştur. Ahlat'ta (Karamağaralı 1992 :53,56,64-66,80), Diyarbakır'da (Top 2005 :410,413,415), Eyüp'ta (Barışta 2000 :266,268,273,275 ; Çetintaş 2000 :372-379 ; Çoruhlu 1997 :50,52 ; Çoruhlu 1998 :105-106), Göynük'te (Barışta 2002a :126 ; Çal 2007 :295-383),Gördes'te (Biçici 2004 :778), Konya'da (Kara ve Tanışık 2005 :162-163), Tire'de (Biçici 2008a :132 ; Biçici 2009b :489-490,495-496), Bursa'da (Karaçığ 1994) mezar taşlarında rumili örnekler bulunmaktadır. Servi (Çulpan 1961) bir örnekte stilize edilmiş vaziyette karşımıza çıkmaktadır (İM-8). Denizli'de (Pektaş 2005 :353), Eyüp'te (Barışta 2000 :259 ; Çetintaş 2000 :376 ; Çoruhlu 1998 :105,109,112), Gördes'te (Biçici 2004 :778-780 ; Biçici 2005 :2-3,7,12-14), Kastamonu'da (Çal 2008 :36-37), Kayseri'de (Sağır 2005 :364), Konya'da (Kara ve Tanışık 2005 :110-111,158-159), Manisa'da (Biçici 2008a :67-70), Safranbolu Yörük Köyünde (Biçici 2008b :313), Tire'de (Biçici 2009a :132 ; Biçici 2009b :491,493,495 ; Ülker 1994 :99,108, res.22) , Yozgat'ta (Acun 2005 : 370-373,375,378, 381,383, 386,463,538), Amasya'da (Aydoğdu 1997 :244) servi ağaçları ele alınmıştır. Yaprak motifi dört örnekte verilmiştir (İM-5,8,10,14). Mezar taşlarından yedi tanesinde geometrik bezeme görülmektedir. Bunların içinde madalyonu andırır şekilde ele alınan dairesel, geometrik motif beş örnekte dikkat çekmektedir (İM-4,7,8,11,12). Benzer örnekler Eyüp hazirelerinde karşımıza çıkmaktadır (Barışta 2000 :264-265; Çoruhlu 1997 :43-59 ; Çoruhlu 1998 :113,116 ; Doğanay 1998 :260-267). Ayrıca testere dişi motifi dört örnekte tasvir edilmiştir (İM-2,7,11,12). Taşın kenarlarının testere gibi dişli bir biçimde ele alındığı anlaşılmaktadır. Balıkesir'de (Ülker 1991 :469), Tire'de (Biçici 2009a :133), Eski Foça Mezarlığında (Ülker 1990 :1-17) testere dişi şeklindeki motif kitabeyi U şeklinde kuşatmaktadır. Mühr-ü Süleyman dört örnekte betimlenmiştir (İM-2,7,11,12). Çarkıfelek bir örnekte işlenmiştir (İM-6). Beylikler devrinden Tire Aydınoglu Süleyman Bey Türbesinin (1349) kemerli girişi üzerinde, yanlarda (Karamağaralı 1993:253-254), Niğde Eskiciler Mescidi son cemaat yeri tavan yüzeyindeki karelerde ahşap üzerine (Çal 2000:8) çarkıfelek motifleri işlenmiştir.“Mezar taşlarında ve mimaride görülen çarkıfelek motifi üzerindeki dönüşü ifade eden çark şekli ve kendisine verilen isimden de anlaşılacağı gibi gökyüzü ile kutsal bir anlam ifade eder” (Karamağaralı 1993:259). Çarkıfelek motifi Bosna-Hersek'te (Karamağaralı ve İbrahimi 1988:12) de görülmektedir. Sonsuzluğu temsil eden motiflerden biri olmasının

Turkish Studies

yanında, mezar taşlarında karşımıza çıkmasının sebeplerinden biri de, gelip geçici hayattan sonsuzluğa kavuşma anlatılmak istenmiş olmalıdır. Yıldız bir örnekte (İM,11) ele alınmıştır. Nesneli motifler içerisinde, onbir mezar taşında tasvir edilen, kandil ölünün yolunu aydınlatıcı bir anlam taşımaktadır (Karamağaralı 1992:3). Ahlat'da (Karamağaralı 1992:59), İstanbul Eyüp Sultan Cami Haziresinde ve çevresindeki mezarlıklarda çeşitli tiplerde kırkiki örnek görülmüştür (Çerkez2000:342).Kırşehir mezar taşları içerisinde, incelediğimiz örneklere benzeyen bir çok kandil motifli mezar taşı bulunmaktadır (Göktürk 2008:129). Anadolu'da kandil ve şamdan-mum motiflerine Ahlat'tan Batı Anadolu'ya uzanan (Kırşehir, Akşehir ve Konya daha çok olmak üzere) geniş kültür ve sanat kuşağında, özellikle mezar taşlarında göze çarpmaktadır (Göktürk 2008:129). Diğer motif olan şamdan ise, ışık verici, hayat ağacı gibi anlam taşıdığı gibi, ölenin ruhunun başka bir aleme yükselmesini sağlamakta, Kur'an ve Hz. Muhammed'i temsil ettiği söylenmektedir (Karamağaralı 1992:3; Karamağaralı 1999:33-46). Göynük Akşemsettin Türbesi Haziresindeki mezar taşlarında da (Barışta2002a:119) şamdan motifi karşımıza çıkmaktadır. Kandil tavrileri içerisinde dikkat çeken unsurlardan biri olan zincir, altı mezar taşında işlenmiştir (İM-1,3,4,8,10,12). Püskül motifli üç mezar taşında betimlenmiştir (İM-2,11,12).

Kalfazade ve Ertuğrul'un da dediği gibi: "*Kandil motifli mezar taşlarında bazen yüzeyi kaplayan ana bir motif durumunda, bazen de etek ya da alınlık kısmında bir pano, ya da niş içinde tekli (ikişerli) ya da friz şeklinde daha küçük ölçülerde olmak üzere ikinci planda yer almaktadır. Kandil tasvirlerinde farklı üsluplar görülür. Bazı tasvirlerde oldukça yalın bir işçilikle düz, süslemesiz bir zemine oturan kandilin yalnızca dış hatlarının kontur tarzında belirtildiği, süsleme öğelerine çok az ya da hiç yer verilmediği ve oldukça yüzeysel bir taş işçiliğinin hakim olduğu arkaik bir karakter göze çarpmaktadır. Bunun dışında kalan ikinci bir grup olarak saptayabildiğimiz mezar taşlarında ise, daha farklı bir işçilikle ele alınan ve rölyef bir biçimde verilen kandillerin yüzey üzerinde daha hakim ve belirgin bir motif olma özellikleri taşıdığı görülür. Üçüncü grup olarak ayırabileceğimiz diğer mezar taşlarında daha bütün bir kompozisyon ilkesi içinde kandil motifinin süsleme öğeleriyle kaynaştırılarak verildiği dikkati çekmektedir. Bazen serbest ancak çok kez sivri kemerli ya da kademeli bir mihrap nişi şeklinde niş içine alınan kandil motiflerinin değişik süsleme öğeleriyle çevrelendiği görülür. Bu durum kimi örneklerde mezar taşlarının alınlık ve alınlık köşelerinde yer alan palmet, rumi ve çeşitli çiçek motifleriyle belirli bir kesimde yoğunlaşırken, bazı örneklerde niş yüzeyi içine de süsleme öğelerinin girmesiyle daha değişik bir görünüm göstermektedir. Niş kısmının tam ortasında yer alan kandil motifinin iki yanına ya da köşelerine simetrik olarak yerleştirilen rumi kıvrımları oldukça sık rastlanan bir süsleme özelliğidir. Rumi kıvrımlarının girift bir ağ şeklinde kimi zaman oldukça plastik nitelikli bütün niş yüzeyini kapladığı uygulamalarda ise kandil motifinin zemin dokusundan ayrı tutulamayacak bir giriftlikte olduğu görülür. Bu örneklerde, kolaylıkla algılanamayan kandil motifinin ikinci planda kalarak, ana unsur olma karakterini büyük ölçüde yitirdiği fark edilir.*" (Kalfazade ve Ertuğrul 1989:26-27) ifadesi oldukça isabetli bir yaklaşım olup, İznik Müzesinde bulunan kandil motifli mezar taşlarıyla form ve süsleme özellikleri yönünden örtüşmektedir.

M.Çerkez'in bahsettiğine göre; "*Erken dönem örneklerindeki kandil motifleri form açısından fazla bir çeşitlilik meydana getirmiyordu. Bunlar genellikle geniş düz bir ağız, üçgen boyun, dairesel bir gövde ve yine üçgen bir dip kısmından oluşuyordu. Erzurum Kale Cami kible duvarı üzerinde, Konya Alevi Sultan Mescidi, Akşehir Ulu Cami, Sivrihisar Mülk Köyü Türbeli Mescid mihraplarında ve Ahlat mezar taşlarındaki kandil motifleri bunlara örnek olarak verilebilir*" (Çerkez 2000:344).

Kandil motifli örnekler günlük yaşamda kullanılan vazo veya sürahi gibi eşyalara biçim ve süsleme açısından oldukça benzerdir. Yalnız bazı kandil motiflerinin kaide kısmında (3 tane) püskül olduğu gözlemlenmektedir. Bu özellik daha çok Osmanlılarda Batılılaşma dönemi ile

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

birlikte XVIII.yy.dan sonra görülen bir özelliktir. Oysaki burada XV-XVI.yy. arasındaki bir zamana ait düşünülen 3 mezar taşında karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

İncelediğimiz örneklerin hepsi sivri kemer biçiminde tepelikli, dikdörtgen gövde formundadır. Mermer malzemeden küçük boyutlu yapılan bu mezar taşlarının çoğunluğu kırık veya eksik durumdadır. Şahidelerin bazılarının ön yüzünde, bazılarının hem ön hem de arka yüzü, ya belli bir kısmında, ya da bütün yüzeyinde dikkat çeken bir biçimde kandil, şamdan ve diğer motiflerle süslenmiştir. Süslemeler genellikle taşın gövde bölümünde yoğunlaşmaktadır. Kandil veya şamdan motifli örneklerin bir çoğunun bezemelerinin ele alınışında, maharetli bir taş işçiliği gösterilmesinin yanında, bir kısım örneklerde ise, sadelik veya ince bir kazımayla verilmiş, ustalık gerektirmeyen, basit bir anlayışın hakim olduğu anlaşılmaktadır. Süslemede seçilen kompozisyonlar, ele alınan motifler bakımından Erken Osmanlı Dönemi Doğu Anadolu, İç Anadolu, Marmara ve kısmen de Ege Bölgesi örnekleri ile benzer bir iletişim içinde olduğu görülmektedir. Taşların üzerinde karşımıza nesneli bezemelerle birlikte, bitkisel, geometrik ve yazılı bezeme türleri de çıkmaktadır. Bitkisel bezemeler; kır çiçeği, kıvrık dal, palmet, palmiye, rozet çiçeği, rumi, yaprak olup, taşlar üzerinde az sayıda ele alınmıştır. Örnekler üzerinde görülen bitkisel bezemeler stilize olmuş, asli biçimini kaybetmiş özellikte verilmiştir. Kır çiçeklerinin yanında, dallar ve yapraklarda işlenmiştir. Geometrik bezemeler arasında madalyon, testere dişi, yıldız, sayılabilir. Nesneli bezemeler karşımıza en çok kandil ve şamdan şeklinde çıkmaktadır. Kandillerle birlikte zincir ve püskülde işlenmiştir. Kitabeli mezar taşlarında sülüs yazının kullanıldığı görülmektedir.

Mezar taşı tasvirlerinde görülen kandiller, ince bir sanat anlayışını gösteren örneklerdendir. Görünüm olarak köşeleri sağlam ve keskin hatlı olarak ele alınmışlardır. Karın şişkin, boyun uzun ve alttan üste doğru genişleyen, gövdesi çift kulplu, zincirli, geniş bir ağız bulunan bir form göstermektedir. Kandil motiflerinin 9 tanesi tek olarak işlenmiştir. Diğer 2 kandil motifi ise, 2 yanında fitili yanar halde birer şamdan motifiyle birlikte verilmiştir. 10 şahide üzerinde kandil, zincir motifi ile birlikte ele alınmıştır. Zincirler, kandilleri üst kısımdan ve yan kulplarının içinden geçmiş, kandili tutar şekilde tasvir edilmiştir. Şamdan motifleri, ince, uzun gövdeli bir tipe sahiptir. 3 Şamdanın gövdesinin alt kısmının kenarları, iki yandan içe doğru kavis yaparak bükülmektedir. Başka 2 şamdan tasvirinde ise, kaide kısmı dikey kenarlı betimlenmiştir. Şamdan motifleri, uzun mumlu gövdeye sahip ve kaidesi geniş olan, uzun şamdan tipine girmektedir. Bazı şamdanların gövdelerinde çift yatay çizgiler ve çavuş nişanı gibi testere dişini andırır şekiller göze çarpmaktadır, Şamdanların alt kısmının ele alınışında ise, sadelik göze çarpmaktadır. XV.yüzyılın ilk yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısına ait olabileceğini düşündüğümüz mezar taşlarında tasvir edilen motiflerin bazılarının ayrıntılı, bazılarının da basit, çizgisel bir şekilde ele alınması dikkat çekmektedir. Böylece o dönem insanların kullandıkları aydınlatma araçlarının biçimleri, cinsleri, özellikleri ve süslemeleri mezar taşları üzerinde görülebilmektedir. Türk insanının geçmişinin izlerini günümüze yansıtması ve bilgilendirmesi açısından İzmit Müzesi'nde bulunan kandil ve şamdan motifli mezar taşları önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

ACUN, Hakkı (2005), Tüm Yönleri ile Çapanoğlu ve Eserleri, Ankara.

ASLANAPA, Oktay (1965), Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı, S.1, İstanbul 1965.

ATASOY, Sümer (1972), İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Bronz Kandiller Kataloğu, İstanbul, 1-3.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- ARSEVEN, E.Celal (1943), *Sanat Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul, s.412.
- AYDOĞDU, Günnur, *Amasya Mezar Taşları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1997.
- BARIŞTA, H.Örcün (2000), “Eyüpsultan Cafer Paşa Türbesi ve Mezar Taşı Süslemeleri Üzerine”, *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla IV.Eyüpsultan Sempozyumu*, Tebliğler, 5-7 Mayıs 2000, İstanbul, s.252-283.
- BARIŞTA, H.Örcün (2002a), “Göynük Akşemsettin Türbesi Haziresindeki Bitkisel Bezemeli Kadın Mezar Taşları”, *VI.Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları Toplantısı, Sanat Tarihi Sempozyumu 8-10 Nisan 2002*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, s.123-136.
- BARIŞTA, H.Örcün (2002b), “Göynük Akşemsettin Türbesi Haziresindeki Mezar Taşları”, *9.Araştırma Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs-01 Haziran 2001*, Kültür Bakanlığı Yayınları, I.c. Ankara, s.117-124.
- BİÇİCİ, H. Kamil (2004), *Manisa Gördes'te Bulunan Osmanlı Dönemi Süslemeli Mezar Taşları*, G.Ü.Sos.Bil. Ens. (Basılmamış Doktora tezi), Ankara.
- BİÇİCİ, H.Kamil (2005), "Gördes'te Bulunan Mimari Bezemeli Mezar Taşı İşçiliğinden Bazı Örnekler", *Manas Üniv. Sos. Bil. Der., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Yay. 66, sayı:13*, Bişkek, s. 1-15.
- BİÇİCİ, H.Kamil (2008a), "Manisa Müzesinde Teşhirde Bulunan Osmanlı Mezar Taşlarından Örnekler", *Uluçam Armağanı, Van Çevre ve Kültür Derneği Yay.*, Ankara, Mayıs, s.55-70.
- BİÇİCİ, H.Kamil (2008b), "Safranbolu Yörük Köyü Mezarlığında Bulunan Süslemeli Mezar Taşları", *Manas Üniversitesi, Sos. Bil. Der., Sayı.20*, Bişkek, s. 298-324.
- BİÇİCİ, H. Kamil (2009a),“Tire Müzesinde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII-XIX. yy.)”, *A.Ü.İlahiyat Fak.Der.C.50,S.1*, Ankara, s.109-150.
- BİÇİCİ, H.Kamil (2009b), “Tire Asri Mezarlığında Bulunan Cumhuriyet Dönemi Lahitli ve Lahit Görünümlü Mezar Taşlarından Örnekler”, *Genç Bilim Adamları Sempozyumu, 6 Mayıs 2009*, Fen-Ed.Fak.Gazi Üniv. Sos.Bil.Fak., Ankara, s.487-513.
- BİNGÜL, N.R. (1955), “Çeşm-i Bülbül maddesi”, *Eski Eserler Ansiklopedisi*, İstanbul, s.460.
- ÇAL, Halit (2000), *Niğde Şehrindeki Ahşap Tavanlı Camiler ve Mescitler*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- ÇAL, Halit (2007), “Göynük (Bolu) Mezar Taşları”, *Vakıflar Dergisi*, XXX, Ankara, s.295-383.
- ÇAL, Halit (2008), *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Kastamonu Belediyesi Yay., Ankara.
- ÇERKEZ, Murat (2000), “Eyüpsultan Mezarlıklarında Kandil Motifleri”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu*, Tebliğler, 28-30 Mayıs 1999, Eyüp Belediyesi, İstanbul, s.338-365.
- ÇETİNTAŞ, Vildan (2000), “İstanbul Eyüpsultan Hazreti Halid Türbesi Haziresinde Yer Alan Mezar Taşları Konulu Tezlerin Değerlendirilmesi”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu*, Tebliğler, 28-30 Mayıs 1999, Eyüp Belediyesi, İstanbul, s.372-379.

- ÇORUHLU, Tülin (1997), “Hançerli Lahitler”, I.Eyüpsultan Sempozyumu, Tebliğler, Eyüpsultan Bel.Kül.Yay. 7, İstanbul, s.43-59.
- ÇORUHLU, Tülin (1998), “Eyüpsultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Mezar Taşlarında Kase İçinde Meyve Tasvirleri”, Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla II.Eyüpsultan Sempozyumu, Tebliğler, 8-10 Mayıs 1998, Eyüp Belediyesi, İstanbul, s.102-117.
- ÇULPAN, Cevdet (1961), Antik Devirlerden Zamanımıza Kadar İlahiyat-Edebiyat-Tıp ve Sanat Tarihlerinde Serviler, II, İstanbul.
- DİNÇER, Arife (1975), Ankara Etnografya Müzesi Teşhirindeki Alemler ve Şamdanlar, İstanbul Üniv.Ed.Fak.San.Tar.Kürsüsü (Basılmamış Lisans Tezi), İstanbul.
- DOĞANAY, Aziz (1998), “ Eyüpsultan Camii Civarındaki Bazı Mezarların Natüralist Üslupta Klasik Devir Süslemeleri”, Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla II.Eyüpsultan Sempozyumu, Tebliğler, 8-10 Mayıs 1998, Eyüp Belediyesi, İstanbul, s.260-267.
- GALİTEKİN, A.N. (2001), Kocaeli Ereğli Beldesi Kitabeleri, Ereğli Bel.Kül.Yay.1, İstanbul.
- GÖKTÜRK, Mehmet (2008), Tarihi ve Anıtları Işığı Altında Kırşehir Mezar Taşları, Mezardaki Hayatlar, Kırşehir Belediyesi Kül.Tar.Yay.Ser.7, Ankara.
- GRUBE, Ernst, J. (Tarihsiz), Islamic Paintings from the 11 th. To the 18 th. Century (In the collection of Hans P.Kraus), Newyork, Plate II-III.
- GRUBE, Ernst, J. (1959), “Newyork Metropolitan Sanat Müzesinde ve Mr. James J.Rorimer’in Özel Koleksiyonunda bulunan Türk Seramik İşçiliği”, Milletlerarası I.Türk Sanatları Kongresi, 19-24 Ekim, Ankara .
- GÜNDOĞDU, Hamza (1993),“İkonografik Açından Türk Sanatında Rumi ve Palmetler”, Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar, Güner İnal’a Armağan, Ankara, s.197-202.
- KALFAZADE, S. ve ERTUĞRUL, Ö. (1989), “Kandil ve Kandilin Motif Olarak Anadolu Türk Sanatındaki Kullanımı Üzerine”, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, C.II, S.5, İstanbul, 23-34.
- KARA, H. ve DANIŞIK, Ş.B. (2005), Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları, Meram Bel.Kül.Yay., Konya.
- KARAÇAĞ, Demet (1994), Bursa’daki 14-15. Yüzyıl Mezartaşları, Ankara.
- KARAMAĞARALI, Beyhan (1982), “Mevlana Müzesinde Bulunan Bir Onaltı Kollu Şamdan Üzerine”, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara, s.114.
- KARAMAĞARALI, Beyhan ve İBRAHİMİ, (İBRAHİMGİL) M., “ Orta Asya, Anadolu ve Yugoslavya’da Mezar Taşları Arasındaki Etkileşim”, El Hilal Dergisi, Yıl:2, S.5, Ocak-Şubat, Üsküp 1988, s.12.
- KARAMAĞARALI, Beyhan (1992), Ahlat Mezartaşları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KARAMAĞARALI, Beyhan (1993), “İç içe Dairelerin Mahiyeti Hakkında”, Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar, Güner İnal’a Armağan, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara, s.249-270.
- KARAMAĞARALI, Beyhan (1999), “Kültür Tarihimiz Bakımından Mezar Taşlarının Önemi ve İkonografisi”, Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu, 18-20 Aralık 1998, İstanbul, s.33-46.
- KOÇU, E.Reşat (1961), “Cam maddesi”, İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, s.2643.

Turkish Studies

- KOLSUK, Asuman (1976), “Osmanlı Devri Çini Kandilleri”, Türk Etnografya Dergisi, S.XV, Ankara, s.73-91.
- KÜHNEL, Ernst (1925), Islamische Kleinkunst, Berlin.
- LANE, Arthur (1956), “The Otoman Pottery of İznik”, Ars Orientalis, Vol.II, ann orhor.
- LANE, Arthur (1957), Later Islamic Pottery, London.
- MUSTAFA, Mohammed (1959), “Kahire Koleksiyonlarında Bulunan Türk Sanat Şaheserleri”, Milletlerarası I. Türk Sanatları Kongresi, Ankara, 19-24 Ekim.
- OTTO-DORN, K. (1957), Turkische Keramik, Ankara.
- ÖNDER, Mehmet (1992), Türkiye Müzeleri, Ankara.
- ÖZ, Tahsin (1947), Cam İşleri Sergi Kitabı, Ankara, s.8.
- ÖZ, Tahsin (Tarihsiz), Turkish Ceramics (Published by the Turkish Pres, Broadcasting and Tourist Department), İstanbul.
- PEKTAŞ, Kadir (2005), “Denizli Çevresindeki Mezar Taşları Üzerine Bir Ön Araştırma: Denizli Eski (İlbadı) Mezarlığı”, VIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Nisan 2004/Sakarya), S.Ü.Fen-Ed.Der. Yay., Sakarya, s.350-356.
- SAĞIR, Aslı (2005), “Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları”, VIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Nisan 2004/Sakarya), S.Ü.Fen-Ed.Der.Yay., Sakarya, s.357-372.
- TOP, Mehmet (2005), “Diyarbakır’da Osmanlı Dönemine Ait Mezartaşlarından Örnekler”, VIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Nisan 2004/Sakarya), S.Ü.Fen-Ed.Der. Yay., Sakarya, s.407-419.
- TÜFEKÇİOĞLU, Abdülhamid (2005), “Siirt-Eruh Yöresinde Tespit Edilen Türbeler ve Mezar Taşları”, VIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Nisan 2004/Sakarya), S.Ü.Fen-Ed.Der. Yay., Sakarya, s.420-437.
- ÜLKER, Necmi (1985), “İzmir’in Pınarbaşı Mezar Kitabeleri I (XVIII-XIX.yüzyıl)”, II.Araştırma Sonuçları Toplantısı, 16-20 Nisan 1984, Ankara, s.1-20.
- ÜLKER, Necmi (1986), “Tire Müzesindeki İslami Kitabeler”, III.Araştırma Sonuçları Toplantısı, 20-24 Mayıs 1985, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.5-34.
- ÜLKER, Necmi (1988), “İzmir Hacı Mahmud Cami Haziresindeki Mezar Kitabeleri (XVIII-XIX.yüzyıl)”,V.Araştırma Sonuçları Toplantısı 6-10 Nisan 1987, Ankara, s.11-42.
- ÜLKER, Necmi (1989), “İzmir Ali Ağa Cami Haziresi Mezar Kitabeleri, (XVIII-XX.yüzyıl)”, VI.Araştırma Sonuçları Toplantısı23-27 Mayıs 1988, Ankara, s.19-34.
- ÜLKER, Necmi (1990), “Eski Foça Mezar Kitabeleri (XVI. ve XX. yüzyıl)” VII.Araştırma Sonuçları Toplantısı Antalya, 18-23 Mayıs 1989, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.1-17.
- ÜLKER, Necmi (1994), „Tire’de Osmanlı Dönemi Türk Kitabeleri ”, Türk Kültüründe Tire, T.Diyamet Vakfı Yay.,Ankara, s.97-112.
- ÜNAL, İsmail (1969), “Çini Cami Kandilleri”,Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, II, İstanbul, s.74-111.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

YETKİN, Ş. (1986), Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi, İstanbul.

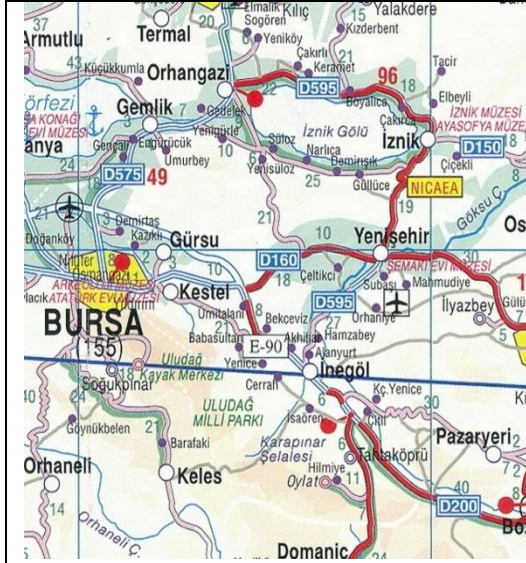
Fotoğraf ve Çizim Listesi

Fot. Sıra No	Tarih	Mezar Taşı No	Açıklama	Fot. Sıra No	Tarih	Mezar Taşı No	Açıklama
1.	-	-	İznik Haritası	19.	XV-XVI.yy.	İM-8	Mezar taşı
1.	-		İznik, görünüm	20.	XV-XVI.yy.	İM-8	Mezar taşı
2.	-		İznik Müzesi	21.	XV-XVI.yy.	İM-9	Mezar taşı
3.	-		İznik Müzesi	22.	XV-XVI.yy.	İM-10	Mezar taşı
4.	XV-XVI.yy.	İM-1	Mezar taşı	23.	XV-XVI.yy.	İM-11	Mezar taşı
5.	XV-XVI.yy.	İM-1	Mezar taşı	24.	XV-XVI.yy.	İM-12	Mezar taşı
6.	XV-XVI.yy.	İM-1	Mezar taşı	25.	XV-XVI.yy.	İM-13	Mezar taşı
7.	XV-XVI.yy.	İM-2	Mezar taşı	26.	XV-XVI.yy.	İM-14	Mezar taşı
8.	XV-XVI.yy.	İM-2	Mezar taşı	Çiz.	-	-	-
9.	XV-XVI.yy.	İM-3	Mezar taşı	1.	XV-XVI.yy.	İM-1	Mezar taşı
10.	XV-XVI.yy.	İM-3	Mezar taşı	2.	XV-XVI.yy.	İM-2	Mezar taşı
11.	XV-XVI.yy.	İM-4	Mezar taşı	3.	XV-XVI.yy.	İM-4	Mezar taşı
12.	XV-XVI.yy.	İM-4	Mezar taşı	4.	XV-XVI.yy.	İM-6	Mezar taşı
13.	XV-XVI.yy.	İM-5	Mezar taşı	5.	XV-XVI.yy.	İM-7	Mezar taşı
14.	XV-XVI.yy.	İM-5	Mezar taşı	6.	XV-XVI.yy.	İM-8	Mezar taşı
15.	XV-XVI.yy.	İM-6	Mezar taşı	7.	XV-XVI.yy.	İM-10	Mezar taşı
16.	XV-XVI.yy.	İM-6	Mezar taşı	8.	XV-XVI.yy.	İM-11	Mezar taşı
17.	XV-XVI.yy.	İM-7	Mezar taşı	9.	XV-XVI.yy.	İM-12	Mezar taşı
18.	XV-XVI.yy.	İM-7	Mezar taşı	10.	XV-XVI.yy.	İM-14	Mezar taşı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

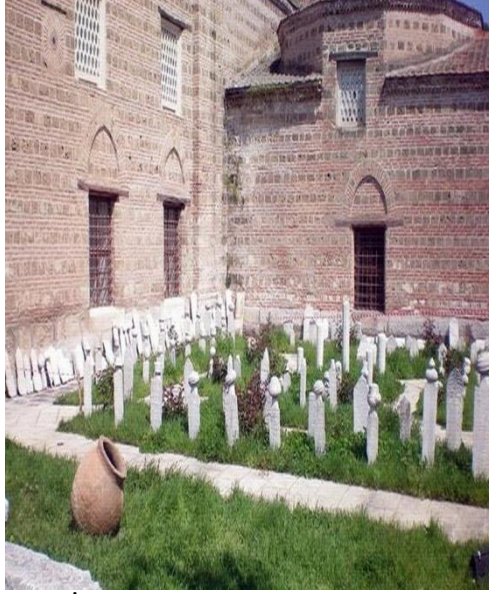
Fotoğraflar ve Çizimler

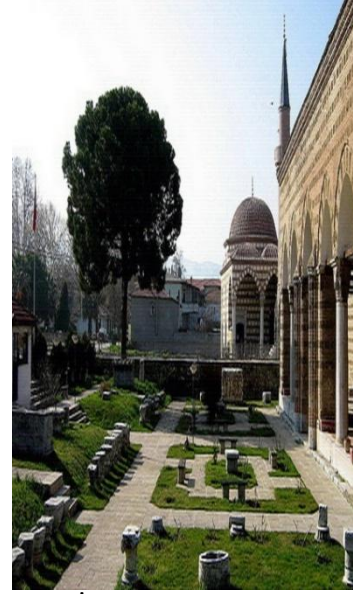
Harita-1

Fot.1,İznikten görünüm

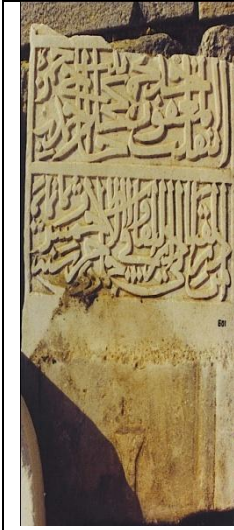

Fot.2,İznik Müzesi,mezar taşları.

Fot.3,İznik Müzesi,giriş

Turkish Studies

Fot.4,no:1

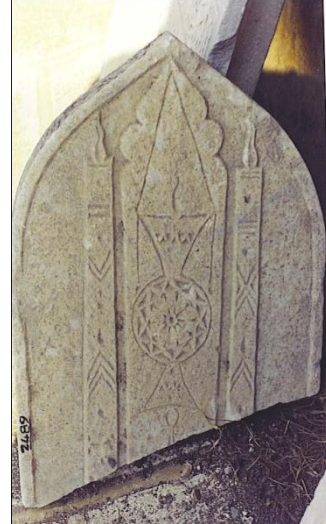
Fot.5,no:1

Fot.6,no:1

Fot.7,no:2

Fot.8,no:2

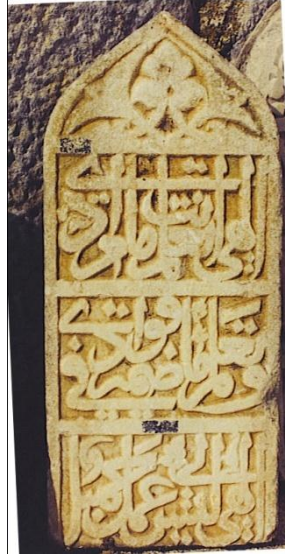

Fot.9,no:3

Turkish Studies

Fot.10,no:3

Fot.11,no:4

Fot.12,no:4

Fot.13,no:5

Fot.14,no:5

Fot.15,no:6

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

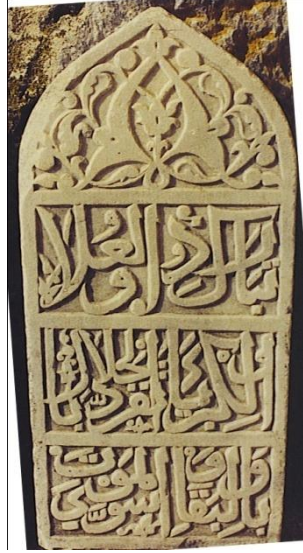
Fot.16,no:6

Fot.17,no:7

Fot.18,no:7

Fot.19,no:8

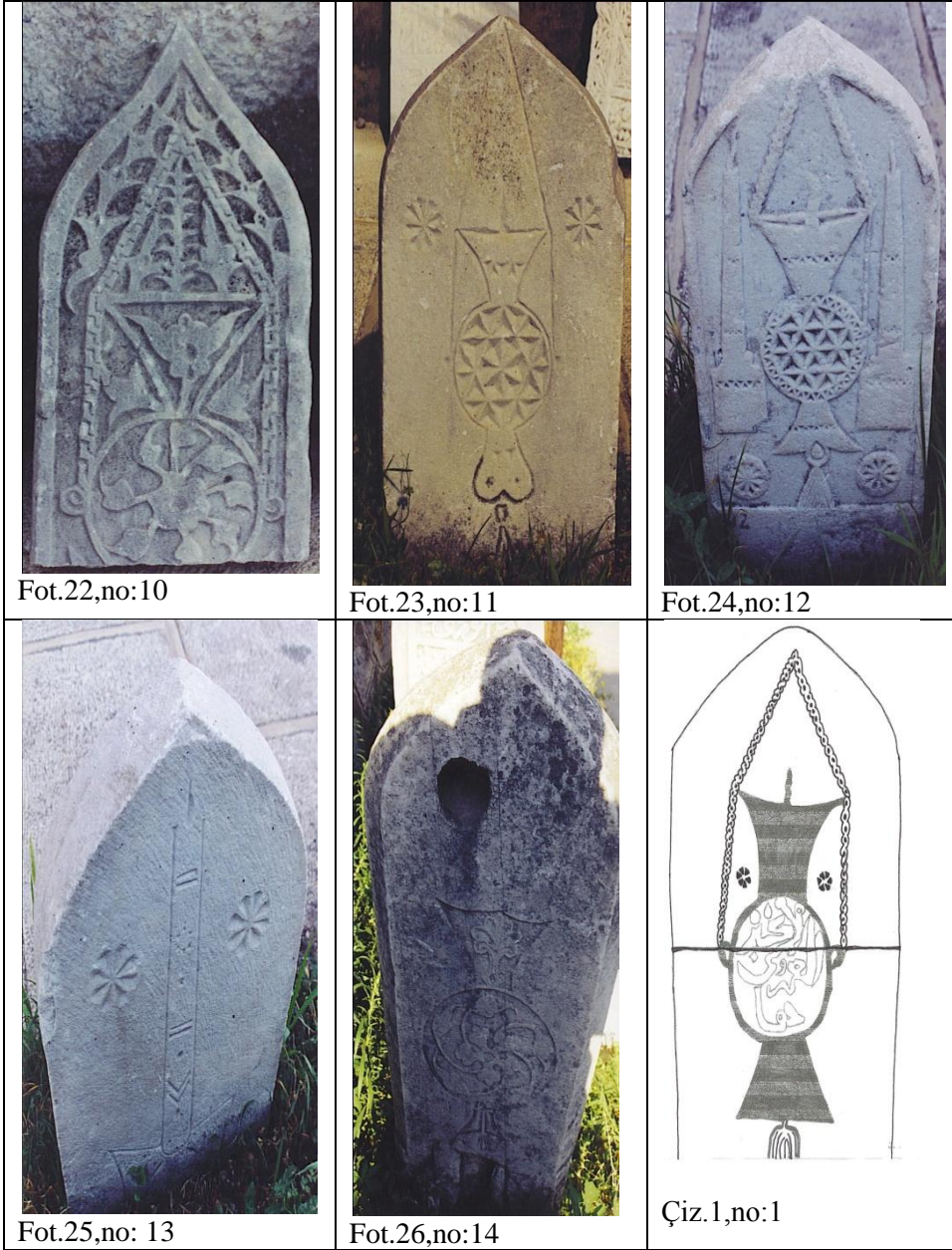

Fot.20,no:8

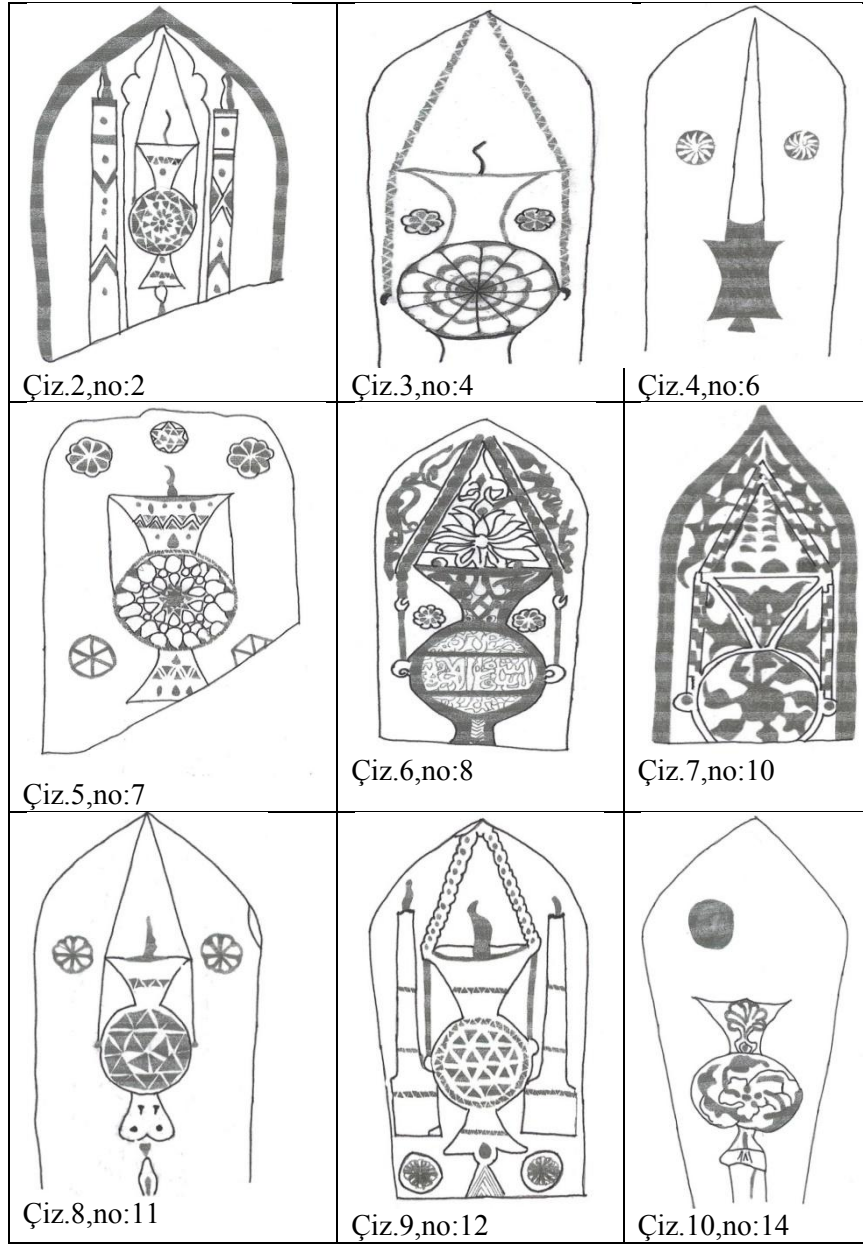
Fot.21,no:9

Turkish Studies

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Turkish Studies

Tablolar Tablo-I Genel

SIRA NO:1	TARİH	KİTABE YAZI ŞERİTLERİNİN DİZİLİŞİ		BUGÜNKÜ DURUMU			TÜRÜ		MALZEME	YAPIM VE SÜSLEME TEKNİĞİ				
		MEZAR TAŞI SIRA NUMARASI	MİLADİ TARİH	DIAGONAL EKSENDE	YATAY EKSENDE	SAĞLAM	DİKİLİ	DEVYRİK-YERDE		HASAR GÖRMÜŞ	ERKEK	KADIN	MERMER	OYMA
İM-1	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X	X			X	X	X	X
İM-2	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X				X	X	X	X
İM-3	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X		X		X	X	X	X
İM-4	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X				X	X	X	X
İM-5	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X				X	X	X	X
İM-6	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X				X	X	X	X
İM-7	XV-XVI.yy.olabilir		X			X	X	X			X	X	X	X
İM-8	XV-XVI.yy.olabilir.		X			X	X				X	X	X	X
İM-9	XV-XVI.yy.olabilir			X							X	X	X	
İM-10	XV-XVI.yy.olabilir.					X	X				X	X		X
İM-11	XV-XVI.yy.olabilir.			X		X					X	X	X	X
İM-12	XV-XVI.yy.olabilir.			X		X					X	X	X	X
İM-13	XV-XVI.yy.olabilir.			X		X					X	X	X	X
İM-14	XV-XVI.yy.olabilir.		X	X		X					X	X	X	X

İM=İznik Müzesi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Tablo-II, Bitkisel-Geometrik-Nesneli Bezemeler-Ölçüler

TABLO SIRA NO	BİTKİSEL BEZEMELER							GEOMETRİK BEZEMELER					NESNELİ BEZEMELER				ÖLÇÜLER (CM)	
	MEZAR TAŞI SIRA NO	KIR ÇİÇEĞİ	KIVIRIK DAL	PALMET	ROZET	RUMİ	SERVI	YAPRAK	ÇARKIFELEK	MADALYON	MÜHRÜ SÜL-EVMANI	TESTERE DIŞI	YILDIZ	KANDİL	PÜSKÜL	ŞAMDAN		ZİNCİR
İM-1	X												X				X	125x 54x8
İM-2	X		X	X	X					X	X			X	X	X		46x 42x6
İM-3	X		X		X									X			X	56x 31x8
İM-4	X		X	X	X				X					X			X	73x 31x9
İM-5	X			X			X							X				51x 54x8
İM-6	X		X		X			X								X		60x 30x6
İM-7	X		X	X	X				X	X	X			X				70x 44x7.5
İM-8	X		X	X	X	X	X		X					X			X	76x 34x9
İM-9																X		61x 37x10
İM-10	X		X				X							X			X	54x 26x9
İM-11	X			X					X	X	X	X		X	X			60x3 4x6
İM-12			X						X	X	X			X	X	X	X	57x 27x14
İM-13			X													X		50x 35x9
İM-14	X	X	X				X							X				112x 47x15

İM=İznik Müzesi

Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012